Документ подписан простой электронной подписью
Информация о владельце:
ФИО: Сыров Игорь Анатольевич
Должность: Директор
Дата подписания: 30.10.2023 15:09:24
Уникальный программный ключ:
b683afe664d7e9f64175886cf9626a198149ad36

СТЕРЛИТАМАКСКИЙ ФИЛИАЛ
ФЕДЕРАЛЬНОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТНОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО
УЧРЕЖДЕНИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ
«УФИМСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ НАУКИ И ТЕХНОЛОГИЙ»

Факультет *Башкирской и тюркской филологии*
Кафедра *Татарской и чувашской филологии*

Рабочая программа дисциплины (модуля)

дисциплина ***Б1.В.05 Детская (татарская) литература***

часть, формируемая участниками образовательных отношений

Направление

44.03.05 ***Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)***
код наименование направления

Программа

Родной (татарский, чувашский) язык и литература, Иностранный язык

Форма обучения

Очная

Для поступивших на обучение в
2023 г.

Разработчик (составитель)
кандидат филологических наук, доцент
Мансуров И. С.
ученая степень, должность, ФИО

Стерлитамак 2023

1. Перечень планируемых результатов обучения по дисциплине, соотнесенных с установленными в образовательной программе индикаторами достижения компетенций 3

2. Цели и место дисциплины (модуля) в структуре образовательной программы 3

3. Объем дисциплины (модуля) в зачетных единицах с указанием количества академических или астрономических часов, выделенных на контактную работу обучающихся с преподавателем (по видам учебных занятий) и на самостоятельную работу обучающихся 4

4. Содержание дисциплины (модуля), структурированное по темам (разделам) с указанием отведенного на них количества академических часов и видов учебных занятий 4

4.1. Разделы дисциплины и трудоемкость по видам учебных занятий (в академических часах) 4

4.2. Содержание дисциплины, структурированное по разделам (темам) 5

5. Учебно-методическое обеспечение для самостоятельной работы обучающихся по дисциплине (модулю) 11

6. Учебно-методическое и информационное обеспечение дисциплины (модуля) 25

6.1. Перечень учебной литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля) 25

6.2. Перечень электронных библиотечных систем, современных профессиональных баз данных и информационных справочных систем 26

6.3. Перечень лицензионного и свободно распространяемого программного обеспечения, в том числе отечественного производства 27

7. Материально-техническая база, необходимая для осуществления образовательного процесса по дисциплине (модулю) 27

1. Перечень планируемых результатов обучения по дисциплине, соотнесенных с установленными в образовательной программе индикаторами достижения компетенций

Формируемая компетенция (с указанием кода)	Код и наименование индикатора достижения компетенции	Результаты обучения по дисциплине (модулю)
ПК-1. Способен использовать теоретические и практические знания для постановки и решения исследовательских задач в предметной области и в области образования	ПК-1.1. Интерпретирует лингвистические, историко-литературные, культурно-мировоззренческие явления и процессы в контексте общей динамики и периодизации исторического развития языка и литературы с древнейших времен до наших дней, с учетом возможности их использования в ходе постановки и решения исследовательских задач обучающихся	Обучающийся должен: знать методы научного исследования в предметной области
	ПК-1.2. Умеет интерпретировать лингвистические, историко-литературные, культурно-мировоззренческие явления и процессы в контексте общей динамики развития языка и литературы с учетом их использования для решения исследовательских задач .	Обучающийся должен: уметь использовать методы проведения научных исследований в филологии, литературоведении.
	ПК-1.3. Владеет навыками комплексного поиска, анализа и систематизации информации по изучаемым проблемам языка и литературы с использованием научных и текстовых источников, научной и учебной литературы, информационных баз данных.	Обучающийся должен: владеть категориально-понятийным аппаратом проведения исследования.

2. Цели и место дисциплины (модуля) в структуре образовательной программы

Цели изучения дисциплины:

Дисциплина «Детская (татарская, чувашская) литература» относится к части, формируемой участниками образовательных отношений.

Цели изучения дисциплины – формирование знаний об истоках, периодах развития чувашской детской литературы, ее специфике и особенностях произведений, предназначенных для детского чтения.

Дисциплина изучается на 4 курсе в 8 семестре

3. Объем дисциплины (модуля) в зачетных единицах с указанием количества академических или астрономических часов, выделенных на контактную работу обучающихся с преподавателем (по видам учебных занятий) и на самостоятельную работу обучающихся

Общая трудоемкость (объем) дисциплины составляет 2 зач. ед., 72 акад. ч.

Объем дисциплины	**Всего часов**
	Очная форма обучения
Общая трудоемкость дисциплины	72
Учебных часов на контактную работу с преподавателем:	
лекций	10
практических (семинарских)	22
другие формы контактной работы (ФКР)	0,2
Учебных часов на контроль (включая часы подготовки):	
зачет	
Учебных часов на самостоятельную работу обучающихся (СР)	39,8

Формы контроля	**Семестры**
зачет	8

4. Содержание дисциплины (модуля), структурированное по темам (разделам) с указанием отведенного на них количества академических часов и видов учебных занятий

4.1. Разделы дисциплины и трудоемкость по видам учебных занятий (в академических часах)

№ п/п	**Наименование раздела / темы дисциплины**	**Виды учебных занятий, включая самостоятельную работу обучающихся и трудоемкость (в часах)**			
		Контактная работа с преподавателем			**СР**
		Лек	**Пр/Сем**	**Лаб**	
1	**Раздел 1. Детская литература как учебная дисциплина.**	**3**	**6**	**0**	**12**
1.1	Фольклор и детская литература.	1	2	0	4
1.2	Истоки развития детской татарской литературы.	1	2	0	4
1.3	Каюм Насыри – основоположник детской татарской литературы	1	2	0	4
2	**Раздел 2. Детская татарская литература в XX веке**	**5**	**12**	**0**	**21,8**
2.1	Детская татарская литература в нач. XX века	1	4	0	5
2.2	Детская татарская литература 1917-40 гг.	1	2	0	4,8
2.3	Детская татарская литература 1940-60 гг.	1	2	0	4
2.4	Детская татарская литература 1960-80 гг.	1	2	0	4
2.5	Детская татарская литература	1	2	0	4

	1980-2000 гг.				
3	**Раздел 3. Современная детская татарская литература**	**2**	**4**	**0**	**6**
3.1	Современная детская татарская литература	2	4	0	6
	Итого	**10**	**22**	**0**	**39,8**

4.2. Содержание дисциплины, структурированное по разделам (темам)

Курс лекционных занятий

№	Наименование раздела / темы дисциплины	Содержание
1	**Раздел 1. Детская литература как учебная дисциплина.**	
1.1	Фольклор и детская литература.	Татар балалар әдәбияты курсын өйрәнүнең теоретик нигезләре. Предмет алдына куелган төп максат һәм бурычлар. Балалар фольклоры – балалар әдәбияты өчен төп чыгынак. Балалар фольклорын төркемләү: бала багу поэзиясе, балачак поэзиясе, уен фольклоры. Балалар әдәбияты үзенчәлекләре. Балалар әдәбиятының башка фәннәр белән бәйләнеше. Балалар матбугаты. Балалар китабы. Балалар әдәбияты китабы.
1.2	Истоки развития детской татарской литературы.	Татар балалар әдәбиятының формалашу тарихы. Бу тарихка фольклорның ясаган тәэсире. XVII-XIX йөзләрдә балалар укыган китаплар, аерым әсәрләр: Бәдәвам, Бакырган, Кисекбаш, Һәфтияк, Иман шарты, Калилә вә Димнә, Ләйлә-Мәҗнүн, Мең дә бер кичә һ.б. К.Гали. Кыйссаи Йосыф, Т.Ялчыгол. Рисаләи Газизә, Ә.У.Кормаши “Кыйссаи Таһир илә Зөһрә”, Котб “Хөсрәү вә Ширин” һ.б.
1.3	Каюм Насыри – основоположник детской татарской литературы	К.Насыйри дөньяви эчтәлектәге татар балалар әдәбиятын нигезләүче мәгърифәтче. Аның укыту-тәрбия өлкәсендәге эшчәнлеге: дәреслекләр, педагогик хезмәтләр, әдәби әсәрләр. “Буш вакыт” (1861) китабы. Аның татар телендә язылган беренче фәнни-популяр әсәр булуы. “”Кырык бакча”(1880) әсәре. Бу хезмәттә балаларга белем, әхлак, хезмәт тәрбиясе бирү принципларының хәл ителеше. “Әбүгалисина” кыйссасы. Әсәрдә укучыларга әйтергә теләгән төп фикерләр. К.Насыйриның тәрбия өлкәсендәге башка хезмәтләре.
2	**Раздел 2. Детская татарская литература в XX веке**	
2.1	Детская татарская литература в нач. XX века	XX гасыр башында демократик фикер үсеше. Мәктәп-мәдрәсәләрдә укыту-тәрбия эшен яңарту. Яңа мәктәп, мәдрәсәләр барлыкка килү. Яңа уку программалары, дәреслекләр төзелү. Г.Тукай, Г.Ибраһимов, Н.Думави, К.Биккулов, М.Укмаси, Ф.Агеев һ.б. төзегән дәреслекләр. Демократик һәм дөньяви эчтәлектәге татар балалар әдәбиятының тууы, үсүе. Бу өлкәдә аерым язучылар

		эшчәнлеге: Г.Тукай, Дәрдемәнд, Ф.Әмирхан, М.Гафури, Г.Исхакый, Г.Ибраһимов, Ш.Әхмәдиев, З.Ярмәки һ.б. XX гасыр башында балалар өчен чыгарылган матбугат: “Тәрбиятел-этфаль “(1910), “Тәрбия”, “Галәме сабыян” (1909-1910), “Ак юл” (1913-1916), “Әл-Ислах” (1907-1909), “Балалар дөньясы” (1917-1918), “Өлфәт” (Союз) (1907), “Аң” (1912-1918). Балалар әдәбиятын үстерүгә багышланган махсус тәнкыйть мәкаләләре (Г.Тукай, Ш.Әхмәдиев, Г.Ибраһимов, М.Корбангалиев хезмәтләре). Тәрҗемә эшчәнлегенең торышы
2.2	Детская татарская литература 1917-40 гг.	1920 нче елларда илдә һәм мәгариф-мәдәният дөньясында үзгәрешләр (инкыйлаб, гражданнар сугышы, 1921-1922 еллардагы ачлык, мәктәпләрнең диннән аерылуы, уку йортларын үзгәртеп кору, Татарстан пионер оешмалары төзелү һ.б.) һәм аларның балалар әдәбиятында чагылышы. Дәүләтнең балалар әдәбиятына мөнәсәбәте, тәэсире, тоткан юнәлеше. Балалар матбугаты. Аны оештыру һәм үстерүдә М.Җәлил, А.Шамов, Г.Бакиров, И.Туктар һ.б. эшчәнлеге. 1920-30 елларда татар балалар әдәбияты өлкәсендә иҗат итүче авторлар. С.Әдһәмова, Г.Гомәр, Х.Туфан, Г.Толымбай, К.Нәҗми, Л.Гыйльми һ.б. әсәрләрендә күтәрелгән мәсьәләләр. Балалар өчен беренче сәхнә әсәрләре язылу. 1930 елларда илдә барган үзгәрешләрнең мәктәп тормышында һәм балалар әдәбиятында чагылышы. Балалар әдәбияты нәшрияты турында (1933) карары. Язучыларның Бөтенсоюз съездында балалар әдәбияты турындагы мәсьәләнең каралуы. Татарстан язучылар берлеге оешу, анда балалар секциясе төзелү. Балалар әдәбиятын юлга салу юнәлешендә Ф.Кәрим, А.Алиш, М.Җәлил һ.б. эшчәнлеге.
2.3	Детская татарская литература 1940-60 гг.	Бөек Ватан сугышының әдәбиятка тәэсире. Балалар әдәбиятына караган җыелыш-киңәшмәләр, карарлар. Фронт һәм тылдагы батырлыклар. Аларның әдәбиятта чагылышы. Балалар китабы, газета-журналларының торышы. Әдәбиятта тема һәм жанрлар төрлелеге. М.Җәлил, Ф.Кәрим А.Әпсәләмов, Г.Кутуй, Ә.Исхак, Ә.Фәйзи, А.Алиш, Ә.Айдар, Ш.Маннур, Д.Аппакова һ.б. авторларның сугышка чакыру, батырлык, җиңүгә ышаныч, дуслык, илгә бирелгәнлек рухындагы әсәрләре. Фатих Кәрим (1900-1945), Гадел Кутуй (1903-1945), Нәкый Исәнбәт (1899-1993), Әхмәт Фәйзи (1903-1958), Гариф Гобәй (1907-1983) иҗатлары.
2.4	Детская татарская литература 1960-80 гг.	Татар балалар әдәбиятына иҗтимагый-сәяси тормышның һәм гомум әдәбиятның йогынтысы. 1956 елдан соң әдәбиятта беркадәр хөр фикерләүгә юл

		ачылу. Туксанынчы еллар башында илдә зур үзгәрешләр барлыкка килү. Татарстан республикасының мөстәкыйльлек өчен көрәше, милли гореф-гадәтләргә, дингә уңай караш урнашу һ.б. Шулар нәтиҗәсендә традицион рәвештә дәвамителүче юнәлешләр белән бергә, яңарак агымнар барлыкка килү. Дәүләт оешмаларының һәм Язучылар союзының балалар әдәбиятын үстерү юнәлешендәге эшчәнлеге. Ш.Галиевнең (1982), Р.Миңнуллинның (1993), Р.Гәзизовның (2005) халыкара Х.Андерсен исемендәге Почетлы дипломга лаек булулары. Татар балалар матбугатында барлыкка килгән яңарыш. Матбугатта балаларның үз иҗатлары. Онытылуга дучар ителгән аерым авторлар иҗатының әдәбиятка кире кайтарылуы (Г.Исхакый, Г.Рәхим, Ә.Айдар, Ф Агеев һ.б.) Л.Ихсанова, З.Туфайлова, Х.Халиков, Җ.Тәрҗеманов, М.Фәйзуллина, Ф.Яруллин, Р.Вәлиева, Р.Батулла, Г.Гыйльманов, Р.Корбан, Э.Мөэминова, А.Тимергалин һ.б. иҗаты. Әсәрләрдә әлеге чорда формалашкан бала һәм тарих (милли аң), бала һәм җәмгыять, бала һәм табигать дип билгеләргә мөмкин булган проблемаларның бирелеше.
2.5	Детская татарская литература 1980-2000 гг.	1980-2000 еллар балалар әдәбиятының тематикасы, жанр төрлелеге. Балалар китабының торышы, бизәлеше һ.б. Мәктәп дәреслекләре, аларны яхшырту юнәлешендәге эшчәнлек. Фәнни-фантастик, маҗаралы, детектив жанрларның торышы. Әкиятләр жанрының заман рухы белән сугарылуы (Ф.Яруллин, Р.Батулла, Р.Хафизова, Ә.Гаффар, Г.Гыйльман, З.Хөснияр һ.б.). Балалар драматургиясенең торышы. Г.Нәбиуллин, Н.Гайсин, Н.Исәнбәт, Н.Фәттах, Р.Батулла, Т.Миңнуллин, Р.Корбан, Г.Гыйльманов һ.б. язучыларның заман темаларын сәхнә әсәрләре аша бирүе. Балалар әдәбияты тәнкыйтенең һәм тәрҗемәнең торышы.
3	**Раздел 3. Современная детская татарская литература**	
3.1	Современная детская татарская литература	Хәзерге балалар әдәбияты өлкәсендә эшләүче өлкән, урта буын һәм яшь авторлар. А.Хәлим, Р.Корбан, Г.Гыйльманов, З. Хөснияр, Л. Лерон, Йолдыз, С.Рәхмәтулла, С.Шәмси, Э. Шәрифуллина, И. Солтан, А. Гыймадиев, И. Сәйфуллин, М. Вафин, М. Сафин, Л. Шәех, Мөҗәһит иҗатлары. «Илһам», «Шигъри Сабантуй», «Каурый каләм», «Глаголица», «Илһам бирче, каурый каләм!», «Алтын каләм», «Иделем акчарлагы» кебек конкурсларда балалар әдәбияты. Балалар өчен нәшир ителә торган "Көмеш кыңгырау", "Ялкын", "Салават күпере", "Әллүки" газета-журналлары.

		"Әкият" курчак театры эшчәнлеге. Татар театрларында балалар өчен куелган спектакльләр. "Татармультфильм" берләшмәсенең эшчәнлеге.

Курс практических/семинарских занятий

№	Наименование раздела / темы дисциплины	Содержание
1	**Раздел 1. Детская литература как учебная дисциплина.**	
1.1	Фольклор и детская литература.	Татар балалар әдәбияты курсын өйрәнүнең теоретик нигезләре. Предмет алдына куелган төп максат һәм бурычлар. Балалар фольклоры – балалар әдәбияты өчен төп чыгынак. Балалар фольклорын төркемләү: бала багу поэзиясе, балачак поэзиясе, уен фольклоры. Балалар әдәбияты үзенчәлекләре. Балалар әдәбиятының башка фәннәр белән бәйләнеше. Балалар матбугаты. Балалар китабы. Балалар әдәбияты китабы.
1.2	Истоки развития детской татарской литературы.	Татар балалар әдәбиятының формалашу тарихы. Бу тарихка фольклорның ясаган тәэсире. XVII-XIX йөзләрдә балалар укыган китаплар, аерым әсәрләр: Бәдәвам, Бакырган, Кисекбаш, Һәфтияк, Иман шарты, Калилә вә Димнә, Ләйлә-Мәҗнүн, Мең дә бер кичә һ.б. К.Гали. Кыйссаи Йосыф, Т.Ялчыгол. Рисаләи Газизә, Ә.У.Кормаши “Кыйссаи Таһир илә Зөһрә”, Котб “Хөсрәү вә Ширин” һ.б.
1.3	Каюм Насыри – основоположник детской татарской литературы	К.Насыйри дөньяви эчтәлектәге татар балалар әдәбиятын нигезләүче мәгърифәтче. Аның укыту-тәрбия өлкәсендәге эшчәнлеге: дәреслекләр, педагогик хезмәтләр, әдәби әсәрләр. “Буш вакыт” (1861) китабы. Аның татар телендә язылган беренче фәнни-популяр әсәр булуы. “”Кырык бакча”(1880) әсәре. Бу хезмәттә балаларга белем, әхлак, хезмәт тәрбиясе бирү принципларының хәл ителеше. “Әбүгалисина” кыйссасы. Әсәрдә укучыларга әйтергә теләгән төп фикерләр. К.Насыйриның тәрбия өлкәсендәге башка хезмәтләре.
2	**Раздел 2. Детская татарская литература в ХХ веке**	
2.1	Детская татарская литература в нач. ХХ века	ХХ гасыр башында демократик фикер үсеше. Мәктәп-мәдрәсәләрдә укыту-тәрбия эшен яңарту. Яңа мәктәп, мәдрәсәләр барлыкка килү. Яңа уку программалары, дәреслекләр төзелү. Г.Тукай, Г.Ибраһимов, Н.Думави, К.Биккулов, М.Укмаси, Ф.Агеев һ.б. төзегән дәреслекләр. Демократик һәм дөньяви эчтәлектәге татар балалар әдәбиятының тууы, үсүе. Бу өлкәдә аерым язучылар эшчәнлеге: Г.Тукай, Дәрдемәнд, Ф.Әмирхан, М.Гафури, Г.Исхакый, Г.Ибраһимов, Ш.Әхмәдиев, З.Ярмәки һ.б. ХХ гасыр башында балалар өчен чыгарылган матбугат: “Тәрбиятел-әтфаль “(1910), “Тәрбия”, “Галәме сабыян” (1909-1910), “Ак юл” (1913-1916), “Әл-Ислах” (1907-1909), “Балалар дөньясы” (1917-1918), “Өлфәт” (Союз) (1907),

		"Аң" (1912-1918). Балалар әдәбиятын үстерүгә багышланган махсус тәнкыйть мәкаләләре (Г.Тукай, Ш.Әхмәдиев, Г.Ибраһимов, М.Корбангалиев хезмәтләре). Тәрҗемә эшчәнлегенең торышы
2.2	Детская татарская литература 1917-40 гг.	1920 нче елларда илдә һәм мәгариф-мәдәният дөньясында үзгәрешләр (инкыйлаб, гражданнар сугышы, 1921-1922 еллардагы ачлык, мәктәпләрнең диннән аерылуы, уку йортларын үзгәртеп кору, Татарстан пионер оешмалары төзелү һ.б.) һәм аларның балалар әдәбиятында чагылышы. Дәүләтнең балалар әдәбиятына мөнәсәбәте, тәэсире, тоткан юнәлеше. Балалар матбугаты. Аны оештыру һәм үстерүдә М.Җәлил, А.Шамов, Г.Бакиров, И.Туктар һ.б. эшчәнлеге. 1920-30 елларда татар балалар әдәбияты өлкәсендә иҗат итүче авторлар. С.Әдһәмова, Г.Гомәр, Х.Туфан, Г.Толымбай, К.Нәҗми, Л.Гыйльми һ.б. әсәрләрендә күтәрелгән мәсьәләләр. Балалар өчен беренче сәхнә әсәрләре язылу. 1930 елларда илдә барган үзгәрешләрнең мәктәп тормышында һәм балалар әдәбиятында чагылышы. Балалар әдәбияты нәшрияты турында (1933) карары. Язучыларның Бөтенсоюз съездында балалар әдәбияты турындагы мәсьәләнең каралуы. Татарстан язучылар берлеге оешу, анда балалар секциясе төзелү. Балалар әдәбиятын юлга салу юнәлешендә Ф.Кәрим, А.Алиш, М.Җәлил һ.б. эшчәнлеге.
2.3	Детская татарская литература 1940-60 гг.	Бөек Ватан сугышының әдәбиятка тәэсире. Балалар әдәбиятына караган җыелыш-киңәшмәләр, карарлар. Фронт һәм тылдагы батырлыклар. Аларның әдәбиятта чагылышы. Балалар китабы, газета-журналларының торышы. Әдәбиятта тема һәм жанрлар төрлелеге. М.Җәлил, Ф.Кәрим А.Әпсәләмов, Г.Кутуй, Ә.Исхак, Ә.Фәйзи, А.Алиш, Ә.Айдар, Ш.Маннур, Д.Аппакова һ.б. авторларның сугышка чакыру, батырлык, җиңүгә ышаныч, дуслык, илгә бирелгәнлек рухындагы әсәрләре. Фатих Кәрим (1900-1945), Гадел Кутуй (1903-1945), Нәкый Исәнбәт (1899-1993), Әхмәт Фәйзи (1903-1958), Гариф Гобәй (1907-1983) иҗатлары.
2.4	Детская татарская литература 1960-80 гг.	Татар балалар әдәбиятына иҗтимагый-сәяси тормышның һәм гомум әдәбиятның йогынтысы. 1956 елдан соң әдәбиятта беркадәр хөр фикерләүгә юл ачылу. Туксанынчы еллар башында илдә зур үзгәрешләр барлыкка килү. Татарстан республикасының мөстәкыйльлек өчен көрәше, милли гореф-гадәтләргә, дингә уңай караш урнашу һ.б. Шулар нәтиҗәсендә традицион рәвештә дәвам ителүче юнәлешләр белән бергә, яңарак агымнар барлыкка килү.

		Дәүләт оешмаларының һәм Язучылар союзының балалар әдәбиятын үстерү юнәлешендәге эшчәнлеге. Ш.Галиевнең (1982), Р.Миңнуллинның (1993), Р.Гәзизовның (2005) халыкара Х.Андерсен исемендәге Почетлы дипломга лаек булулары. Татар балалар матбугатында барлыкка килгән яңарыш. Матбугатта балаларның үз иҗатлары. Онытылуга дучар ителгән аерым авторлар иҗатының әдәбиятка кире кайтарылуы (Г.Исхакый, Г.Рәхим, Ә.Айдар, Ф Агеев һ.б.) Л.Ихсанова, З.Туфайлова, Х.Халиков, Җ.Тәрҗеманов, М.Фәйзуллина, Ф.Яруллин, Р.Вәлиева, Р.Батулла, Г.Гыйльманов, Р.Корбан, Э.Мөэминова, А.Тимергалин һ.б. иҗаты. Әсәрләрдә әлеге чорда формалашкан бала һәм тарих (милли аң), бала һәм җәмгыять, бала һәм табигать дип билгеләргә мөмкин булган проблемаларның бирелеше.
2.5	Детская татарская литература 1980-2000 гг.	1980-2000 еллар балалар әдәбиятының тематикасы, жанр төрлелеге. Балалар китабының торышы, бизәлеше һ.б. Мәктәп дәреслекләре, аларны яхшырту юнәлешендәге эшчәнлек. Фәнни-фантастик, маҗаралы, детектив жанрларның торышы. Әкиятләр жанрының заман рухы белән сугарылуы (Ф.Яруллин, Р.Батулла, Р.Хафизова, Ә.Гаффар, Г.Гыйльман, З.Хөснияр һ.б.). Балалар драматургиясенең торышы. Г.Нәбиуллин, Н.Гайсин, Н.Исәнбәт, Н.Фәттах, Р.Батулла, Т.Миңнуллин, Р.Корбан, Г.Гыйльманов һ.б. язучыларның заман темаларын сәхнә әсәрләре аша бирүе. Балалар әдәбияты тәнкыйтенең һәм тәрҗемәнең торышы.
3	**Раздел 3. Современная детская татарская литература**	
3.1	Современная детская татарская литература	Хәзерге балалар әдәбияты өлкәсендә эшләүче өлкән, урта буын һәм яшь авторлар. А.Хәлим, Р.Корбан, Г.Гыйльманов, З. Хөснияр, Л. Лерон, Йолдыз, С.Рәхмәтулла, С.Шәмси, Э. Шәрифуллина, И. Солтан, А. Гыймадиев, И. Сәйфуллин, М. Вафин, М. Сафин, Л. Шәех, Мөҗәһит иҗатлары. «Илһам», «Шигъри Сабантуй», «Каурый каләм», «Глаголица», «Илһам бирче, каурый каләм!», «Алтын каләм», «Иделем акчарлагы» кебек конкурсларда балалар әдәбияты. Балалар өчен нәшир ителә торган "Көмеш кыңгырау", "Ялкын", "Салават күпере", "Әллүки" газета-журналлары. "Әкият" курчак театры эшчәнлеге. Татар театрларында балалар өчен куелган спектакльләр. "Татармультфильм" берләшмәсенең эшчәнлеге.

5. Учебно-методическое обеспечение для самостоятельной работы обучающихся по дисциплине (модулю)

Учебно-методическое обеспечение для самостоятельной работы обучающихся по дисциплине

Планы практических (семинарских) занятий

№	Наименование раздела /темы дисциплины	Содержание
1.	**Раздел 1. Детская литература как учебная дисциплина.**	
1.1.	Фольклор и детская литература.	Татар балалар әдәбияты курсын өйрәнүнең теоретик нигезләре. Предмет алдына куелган төп максат һәм бурычлар. Балалар фольклоры – балалар әдәбияты өчен төп чыгынак. Балалар фольклорын төркемләү: бала багу поэзиясе, балачак поэзиясе, уен фольклоры. Балалар әдәбияты үзенчәлекләре. Балалар әдәбиятының башка фәннәр белән бәйләнеше. Балалар матбугаты. Балалар китабы. Балалар әдәбияты китабы.
1.2.	Истоки развития детской татарской литературы.	Татар балалар әдәбиятының формалашу тарихы. Бу тарихка фольклорның ясаган тәэсире. XVII-XIX йөзләрдә балалар укыган китаплар, аерым әсәрләр: Бәдәвам, Бакырган, Кисекбаш, Һәфтияк, Иман шарты, Калилә вә Димнә, Ләйлә-Мәҗнүн, Мең дә бер кичә һ.б. К.Гали. Кыйссаи Йосыф, Т.Ялчыгол. Рисаләи Газизә, Ә.У.Кормаши “Кыйссаи Таһир илә Зөһрә”, Котб “Хөсрәү вә Ширин” һ.б.
1.3.	Каюм Насыри – основоположник детской татарской литературы	К.Насыйри дөньяви эчтәлектәге татар балалар әдәбиятын нигезләүче мәгърифәтче. Аның укыту-тәрбия өлкәсендәге эшчәнлеге: дәреслекләр, педагогик хезмәтләр, әдәби әсәрләр. “Буш вакыт” (1861) китабы. Аның татар телендә язылган беренче фәнни-популяр әсәр булуы. “”Кырык бакча”(1880) әсәре. Бу хезмәттә балаларга белем, әхлак, хезмәт тәрбиясе бирү принципларының хәл ителеше. “Әбүгалисина” кыйссасы. Әсәрдә укучыларга әйтергә теләгән төп фикерләр. К.Насыйриның тәрбия өлкәсендәге башка хезмәтләре.

2.	Раздел 2. Детская татарская литература в XX веке	
2.1.	Детская татарская литература в нач. XX века	XX гасыр башында демократик фикер үсеше. Мәктәп-мәдрәсәләрдә укыту-тәрбия эшен яңарту. Яңа мәктәп, мәдрәсәләр барлыкка килү. Яңа уку программалары, дәреслекләр төзелү. Г.Тукай, Г.Ибраһимов, Н.Думави, К.Биккулов, М.Укмаси, Ф.Агеев һ.б. төзегән дәреслекләр. Демократик һәм дөньяви эчтәлектәге татар балалар әдәбиятының тууы, үсүе. Бу өлкәдә аерым язучылар эшчәнлеге: Г.Тукай, Дәрдемәнд, Ф.Әмирхан, М.Гафури, Г.Исхакый, Г.Ибраһимов, Ш.Әхмәдиев, З.Ярмәки һ.б. XX гасыр башында балалар өчен чыгарылган матбугат: "Тәрбиятел-этфаль "(1910), "Тәрбия", "Галәме сабыян" (1909-1910), "Ак юл" (1913-1916), "Әл-Ислах" (1907-1909), "Балалар дөньясы" (1917-1918), "Өлфәт" (Союз) (1907), "Аң" (1912-1918). Балалар әдәбиятын үстерүгә багышланган махсус тәнкыйть мәкаләләре (Г.Тукай, Ш.Әхмәдиев, Г.Ибраһимов, М.Корбангалиев хезмәтләре). Тәрҗемә эшчәнлегенең торышы.
2.2	Детская татарская литература 1917-40 гг.	1920 нче елларда илдә һәм мәгариф-мәдәният дөньясында үзгәрешләр (инкыйлаб, гражданнар сугышы, 1921-1922 еллардагы ачлык, мәктәпләрнең диннән аерылуы, уку йортларын үзгәртеп кору, Татарстан пионер оешмалары төзелү һ.б.) һәм аларның балалар әдәбиятында чагылышы. Дәүләтнең балалар әдәбиятына мөнәсәбәте, тәэсире, тоткан юнәлеше. Балалар матбугаты. Аны оештыру һәм үстерүдә М.Җәлил, А.Шамов, Г.Бакиров, И.Туктар һ.б. эшчәнлеге. 1920-30 елларда татар балалар әдәбияты өлкәсендә иҗат итүче авторлар. С.Әдһәмова, Г.Гомәр, Х.Туфан, Г.Толымбай, К.Нәҗми, Л.Гыйльми һ.б. әсәрләрендә күтәрелгән мәсьәләләр. Балалар өчен беренче сәхнә әсәрләре язылу. 1930 елларда илдә барган үзгәрешләрнең мәктәп тормышында һәм балалар әдәбиятында чагылышы. Балалар әдәбияты нәшрияты турында (1933) карары. Язучыларның Бөтенсоюз съездында балалар әдәбияты турындагы мәсьәләнең каралуы. Татарстан язучылар берлеге оешу, анда балалар секциясе төзелү. Балалар әдәбиятын юлга салу юнәлешендә Ф.Кәрим, А.Алиш, М.Җәлил һ.б. эшчәнлеге.

2.3.	Детская татарская литература 1940-60 гг.	Бөек Ватан сугышының әдәбиятка тәэсире. Балалар әдәбиятына караган җыелыш-киңәшмәләр, карарлар. Фронт һәм тылдагы батырлыклар. Аларның әдәбиятта чагылышы. Балалар китабы, газета-журналларының торышы. Әдәбиятта тема һәм жанрлар төрлелеге. М.Җәлил, Ф.Кәрим А.Әпсәләмов, Г.Кутуй, Ә.Исхак, Ә.Фәйзи, А.Алиш, Ә.Айдар, Ш.Маннур, Д.Аппакова һ.б. авторларның сугышка чакыру, батырлык, җиңүгә ышаныч, дуслык, илгә бирелгәнлек рухындагы әсәрләре. Фатих Кәрим (1900-1945), Гадел Кутуй (1903-1945), Нәкый Исәнбәт (1899-1993), Әхмәт Фәйзи (1903-1958), Гариф Гобәй (1907-1983) иҗатлары.
2.4.	Детская татарская литература 1960-80 гг.	Татар балалар әдәбиятына иҗтимагый-сәяси тормышның һәм гомум әдәбиятның йогынтысы. 1956 елдан соң әдәбиятта беркадәр хөр фикерләүгә юл ачылу. Туксанынчы еллар башында илдә зур үзгәрешләр барлыкка килү. Татарстан республикасының мөстәкыйльлек өчен көрәше, милли гореф-гадәтләргә, дингә уңай караш урнашу һ.б. Шулар нәтиҗәсендә традицион рәвештә дәвам ителүче юнәлешләр белән бергә, яңарак агымнар барлыкка килү. Дәүләт оешмаларының һәм Язучылар союзының балалар әдәбиятын үстерү юнәлешендәге эшчәнлеге. Ш.Галиевнең (1982), Р.Миңнуллинның (1993), Р.Гәзизовның (2005) халыкара Х.Андерсен исемендәге Почетлы дипломга лаек булулары. Татар балалар матбугатында барлыкка килгән яңарыш. Матбугатта балаларның үз иҗатлары. Онытылуга дучар ителгән аерым авторлар иҗатының әдәбиятка кире кайтарылуы (Г.Исхакый, Г.Рәхим, Ә.Айдар, Ф Агеев һ.б.) Л.Ихсанова, З.Туфайлова, Х.Халиков, Җ.Тәрҗеманов, М.Фәйзуллина, Ф.Яруллин, Р.Вәлиева, Р.Батулла, Г.Гыйльманов, Р.Корбан, Э.Мөэминова, А.Тимергалин һ.б. иҗаты. Әсәрләрдә әлеге чорда формалашкан бала һәм тарих (милли аң), бала һәм җәмгыять, бала һәм табигать дип билгеләргә мөмкин булган проблемаларның бирелеше.
2.5.	Детская татарская литература 1980-2000 гг.	1980-2000 еллар балалар әдәбиятының тематикасы, жанр төрлелеге. Балалар китабының торышы, бизәлеше һ.б. Мәктәп дәреслекләре, аларны яхшырту юнәлешендәге

		эшчәнлек. Фәнни-фантастик, маҗаралы, детектив жанрларның торышы. Әкиятләр жанрының заман рухы белән сугарылуы (Ф.Яруллин, Р.Батулла, Р.Хафизова, Ә.Гаффар, Г.Гыйльман, З.Хөснияр һ.б.). Балалар драматургиясенең торышы. Г.Нәбиуллин, Н.Гайсин, Н.Исәнбәт, Н.Фәттах, Р.Батулла, Т.Миңнуллин, Р.Корбан, Г.Гыйльманов һ.б. язучыларның заман темаларын сәхнә әсәрләре аша бирүе. Балалар әдәбияты тәнкыйтенең һәм тәрҗемәнең торышы.
3.	**Раздел 3. Современная детская татарская литература**	Хәзерге балалар әдәбияты өлкәсендә эшләүче өлкән, урта буын һәм яшь авторлар.

Критерии оценивания практического (семинарского) занятия:

3 балла выставляется, если студент показал глубокое и полное знание материала учебной дисциплины, усвоение основной и дополнительной литературы, рекомендованной рабочей программой учебной дисциплины.

2 балла выставляется студенту, показавшему полное знание основного материала учебной дисциплины, но неуверенное применение знаний при моделировке практической ситуации, знание основной литературы и знакомство с дополнительной литературой, рекомендованной рабочей программой.

1 балл выставляется, если студент показал при ответе на практическом занятии знание основных положений учебной дисциплины, неуверенное применение знаний при моделировке практической ситуации, допустил отдельные погрешности и сумел устранить их с помощью преподавателя, знаком с основной литературой по предмету.

0 баллов выставляется, если при ответе выявились существенные пробелы в знании основных положений учебной дисциплины, неумение студента даже с помощью преподавателя сформулировать правильные ответы на вопросы.

Примерные темы контрольных вопросов

1. Татар балалар әдәбиятының өйрәнелү торышы. Бу өлкәдә язылган хезмәтләр.

2. К.Насыйриның “Буш вакыт” китабы. “Кырык вәзир” кыйссасының эчтәлеге.

3. XX гасыр башында балалар өчен вакытлы матбугат. “Тәрбиятел-этфал”, “Ак юл” журналлары. Ф.Агиев эшчәнчелеге.

4. Г.Тукайның мәсәлләре һәм хикәяләре. Рус әдәбиятыннан тәрҗемәләр.

5. Г.Гобәйнең повестьлары: “Маякчы кызы”, “Ялгыз йортта”, “Каланча”, ”Замана балалары”. Иҗатка бүгенге

күн күзлегеннән чыгып бәя.

6. Җ.Тәрҗемановның “Ачкыч һәм баскыч” җыентыгына анализ.

7. Н.Исәнбәт тарафыннан чыгарылган фольклор җыентыкларына анализ.

8. Г.Мөхәммәтшинның “Без әле җирдә яшибез” повесте. Төп геройны тасвирлау үзенчәлеге.

9. Г.Хәсәновның “Җирем-суым” китабына кергән әсәрләргә бәя.

10. Бүгенге балалар прозасында дини тәрбия: Ф.Яхин, Ф.Бәйрәмова әсәрләре.

11. Әдәби әкият жанры. Р.Батулла әкиятләре.

12. “Татар балалар поэзиясе антологиясе”, “Раушан күзге”, Р.Даутовның “Балачак әдипләре” китапларына күзәтү.

13. Татар балалар әдәбиятын өйрәнү тарихыннан. Бу өлкәдә язылган хезмәтләрне конспектлау. (Г.Тукай, Ф.Кәрим, Ф.Ибраһимова, Р.Кукушкин, Л.Минһаҗева һ.б.)

14. Г.Тукайның татар балалар әдәбиятын үстерү юнәлешендә эшчәнлеге. Конспект. («Тукай һәм балалар әдәбияты» Ф.Абдрахманов, «Халык шагыйре Г.Тукай укыту һәм тәрбия турында» Туишев Ю. һ.б.)

15. А.Алишның «Ана әкиятләре» циклы турында минем фикерләрем.

16. Ф.Яруллин иҗатына мөнәсәбәтем (Иҗатка студентларның шәхси карашларын ачыклау).

17. К.Насыйриның «Китаб-әт-тәрбия» китабын укып бәяләү. 113 тәрбия арасыннан иң әһәмиятлеләрен күчереп язу, көндәлек тормышта куллану.

18. Балалар әдәбиятында беренче тәнкыйть мәкаләләре. Конспект. (Г.Тукай, Ш.Әхмәдиев, Г.Ибраһимов, М.Корбангалиев һ.б.)

19. Татар балалар фольклоры әсәрләреннән файдаланып, «Әкиятләр дөньясында», «Зирәкләр һәм тапкырлар» бәйрәм-кичәләре өчен материаллар туплау.

20. Дәрдмәнднең әсәрләрен сәнгатьле итеп укырга өйрәнү, бер әсәрен ятлау.

21. Әдәбиятта Г.Тукай турында язылган әсәрләргә күзәтү (И.Нуруллин. «Тукай турында хикәяләр»; Ә.Фәйзи «Кечкенә Апуш»; С.Хәким. «Пар ат», «Шагыйрьнең балачагы», «40 нчы бүлмә» һ.б.).

22. Г.Тукай шигырьләрен сәнгатьле итеп укырга өйрәнү, берничә шигырен яттан сөйләү.

24. Бүгенге балалар өчен вакытлы матбугатка күзәтү.

25. Бүгенге балалар өчен басылып чыккан уңышлы китаплар турында фикерләр туплау, әңгәмә оештыру.

26. М.Җәлил, Б.Рәхмәт, Ә.Фәйзи, Ф.Яруллин, Ш.Галиев, Р.Миңнуллин һ.б. шигырьләрен сәнгатьле итеп укырга өйрәнү. Теләк буенча шигырьләрен ятлау.

27. Курчак театры. Материаллар туплау, конспект.

28. Балалар сәхнәсе. Бүгенге көндә сәхнәдә барган пьесалар турында әңгәмәләр

Критерии оценки (в баллах) ответа на контрольные вопросы:

7-6 баллов - выставляется студенту, если дан полный, развернутый ответ на поставленные вопросы, показана совокупность осознанных знаний об объекте, проявляющаяся в свободном оперировании понятиями, умении выделить существенные и несущественные его признаки, причинно-следственные связи. Ответ формулируется в терминах науки, изложен литературным языком, логичен, доказателен, демонстрирует авторскую позицию студента.

5-4 балла - выставляется студенту, если дан полный, развернутый ответ на поставленные вопросы, показана совокупность осознанных знаний об объекте, доказательно раскрыты основные положения темы; в ответе прослеживается четкая структура, логическая последовательность, отражающая сущность раскрываемых понятий, теорий, явлений. Ответ изложен литературным языком в терминах науки. Могут быть допущены недочеты в определении понятий, исправленные студентом самостоятельно в процессе ответа.

3-1 балла - выставляется студенту, если дан полный, но недостаточно последовательный ответ на поставленные вопросы, но при этом показано умение выделить существенные и несущественные признаки и причинно-следственные связи. Ответ логичен и изложен в терминах науки. Могут быть допущены 2-3 ошибки в определении основных понятий, которые студент затрудняется исправить самостоятельно.

0 баллов - выставляется студенту, если дан неполный ответ, представляющий собой разрозненные знания по теме вопросов с существенными ошибками в определениях. Присутствуют фрагментарность, нелогичность изложения. Студент не осознает связь данного понятия, теории, явления с другими объектами дисциплины. Отсутствуют выводы, конкретизация и доказательность изложения. Речь неграмотная. Дополнительные и уточняющие вопросы преподавателя не приводят к коррекции ответа студента не только на поставленный вопрос, но и на другие вопросы дисциплины.

Примерные задания для письменной контрольной работы

Самостоятельная работа студентов состоит из следующих видов работы:

1. Прочитать художественные произедения разного жанра и периода по детской литературе из предложенного списка..
2. Проанализировать произведения по схеме.
3. Составить аннотацию на детскую книгу.
4. Сделать обзор татарской детской периодической печати.

Список произведения для самостоятельного прочтения

1. Татар балалар фольклоры.
2. Н.Исәнбәт «Куянкай», «Мәче», «Ни өчен куянның күзе кыегаеп, ирене ярылган», «Тычканнар җыелышы», «Әтәч ни өчен өч вакыт кычкыра», «Ни өчен тирәк агачы җимешсез булып калган» һ.б..
3. Г.Ибраһимов «Яз башы», «Ялчы», «Күтүчеләр», «Алмачуар» һ.б..
4. Ф.Әмирхан «Ул үксез бала шул!», «Корбан», «Нәҗип» һ.б..
5. Г.Исхакый «Егълавык Хәйрулла», «Кәҗүл читек» һ.б.
6. К.Насыйри «Әбүгалисина» кыйссасы, «Буш вакыт», «Әхлак рисаләсе».
7. Ф.Агиев «Аның шатлыгы бер аллага гына мәгълүм иде», «Гармун»,
8. Г.Рәхим «Җылан мөгезе», «Шүрәле»
9. Дәрдемәнд «Балалар, әйдә мәктәпкә!», «Кыш көннәре», «Кояшның нурлары», «Гали» һ.б.
10. Г.Тукай «Сабыйга», «Туган тел», «Гали белән кәҗә», «Бала белән күбәләк», «Кызыклы шәкерт», «Су анасы», «Шүрәле һ.б.
11. Һ.Такташ «Ләйлә», «Камали карт белән улы Әхмәт», «Тәүфыйклы песи», «Караборынның дусты» һ.б.
12. Д.Аппакова «Шыгырдавыклы башмаклар», «Йолдызкай» хикәяләре, «Гөлчәчәк белән сандугач» әкияте.
13. Ә.Фәйзи «Бал корты» шигыре, «Аучы Мәргән белән Болан кыз әкияте», «Кечкенә Апуш» романы.
14. И.Гази «Йолдызлы малай», «Малай белән эт», «Мәүлия нигә көлде», «Ак сирень» һ.б..
15. М.Гафури «Кәҗә белән төлке», «Чикерткә белән кырмыска», «Мәймүн белән күзлекләр» һ.б..
16. Дәрдмәнд «Балалар, әйдә мәктәпкә!», «Туган-үскән җир», «Кояшның нурлары», «Гали» һ.б..
17. Н.Думави «Авыл балаларының яңгыр теләве», «Мортый илә Мукай» һ.б..
18. Г.Гобәй «Маякчы кызы», «Ләйсән яңгыр» һ.б..
19. Ф.Кәрим «Пионерка Гөлчәчәккә хат», «Гармунчы аю белән җырчы маймыл» һ.б..
20. М.Җәлил «Куян», «Карак песи», «Сәгать», «Себерке әкияте» һ.б.
21. Г.Кутуй «Рөстәм маҗаралары» повесте.
22. Б.Рәхмәт «Сара – врач», «Шундый ялкау ул», «Кошлар киткәндә» һ.б.
23. А.Алиш «Нечкәбил», «Ана әкиятләре» циклы», «Нечкәбил», «Ялкаулык – хурлык, тырышлык – зурлык», «Сертотмас үрдәк» һ.б.
24. Җ.Тәрҗеманов «Дускаем», «Йомшак су, йөгрек су», «Нәни шофер», «Шуктуган» һ.б.
25. Ә.Бикчәнтәева «Бәтиләр», «Дәү әнием», «Җил сөйләшә беләме?», «Тәмле сүз», «Әтиемнең бүлмәсе», «Үрдәк беренчелекне алган» һ.б..
26. Р.Батулла «Куян баласы Нуяк», «Йолдызлар турында әкият», «Гашсуар патша» һ.б.. әкиятләре
27. Ф.Яруллин «Урман әкияте», «Ак яфрак» пьесасы һ.б..
28. Н.Фәттах «Энҗеле үрдәк»
29. Н.Дәүли «Җырлап узган җәй»,
30. Т.Миңнуллин «Авыл эте Акбай» һ.б..
31. Ш.Галиев «Пәрәмәч», «Борау», «Безнең безләр», «Филдән зуррак кырмыска», «Песине … тычкан ашый» һ.б..
32. Резеда Вәлиева «Светофор тора сакта», «Барый телевизор карый», «Калган эшкә кар ява», «Дәрес әзерләгәндә» һ.б..

33. Р.Миңнуллин «Тырышам», «Югалган көн», «Кызык кеше», «Дөньядагы иң зур алма» һ.б..

Индивидуаль эш өчен биремнәр

1. Яңа басылган китапларга, балалар матбугатына аннотация;
2. Балалар әдәбияты буенча тәнкыйть мәкаләләренә күзәтү.

Балалар һәм яшүсмерләр өчен чыгарылган матбугатка бәя үрнәге

1. Исеме, урыны, елы, саны, редакторы һәм редколлегиясе (балалар әдәбиятында танылган исемнәрме һ. б);
2. Адресаты (тәкъдим ителә торган газета яки журнал нинди яшьтәге укучылар өчен чыгарыла);
3. Басманың актуальлеге, максаты һәм материалларның тематикасы;
4. Басманың структурасы, даими бүлекләре;
5. Полиграфик сыйфаты, иллюстрацияләре;
6. Методик караш, методик аспект (материалларны ни дәрәҗәдә тәрбияви максатларда кулланырга мөмкин).

Балалар китапларына рецензия язу өчен якынча план

1. Авторы, исеме, басылу елы, урыны;
2. Жанры;
3. Проблематикасы, идея-эчтәлеге, темасы.
4. Образлар системасы, аларны вакыйгаларда ачу, тудыру принциплары;
5. Хикәяләүче яки автор образы;
6. Сюжет, конфликт, композиция үзенчәлеге;
7. Тел-стиль чаралары;
8. Әсәрләргә чорның яки язучы биографиясенең ясаган тәэсире;
9. Адресаты (мәктәп программасы буенча кайсы сыйныф балаларына тәкъдим ителә);
10. Балаларга белем бирү һәм тәрбия юнәлешендә әлеге әсәрнең, китапның роле, әһәмияте.

Балалар өчен язылган әдәби әсәрләргә бәя бирү өчен якынча үрнәк

Проза әсәрләре

1. Әсәрнең язылу яки беренче басылып чыгу вакыты. Тарихи чорның әсәргә тәэсире;
2. Әсәрнең жанры, төп идея-проблемасы;
3. Сюжет элементларын ачыклау: пролог, экспозиция, төенләнеш, вакыйгалар үстерелеше, кульминация, чишелеш, эпилог;
4. Сюжетның әһәмиятле элементларына аерым басым ясау;
5. Күләмле әсәрләрдә төп геройларның сюжет линиясендәге урынын табу. Өземтәләр;
6. Төп персонажлар, вакыйгаларда анарның бирелеше;
7. Әсәрдә кабатланучы детальләр;
8. Сюжет тудыручы детальләр;
9. Характерлаучы детальләр (портрет, пейзаж һ. б).
10. Әсәрнең композициясе;

11. Вакыйгаларны хикәяләүче образ (автор яки лирик герой);
12. Тел-стиль чаралары, алымнар. Иҗат үзенчәлеге;
13. Әсәр исеменең мәгънәсе, аның бирелгән вакыйгалар белән бәйләнеше;
14. Тагын бер тапкыр идея-фикер, проблеманы тулырак ачыклау, нәтиҗә. Тәрбияви әһәмияте;
15. Кимчелекләр. Аларның нидән гыйбарәт булуы.

Балалар драматургиясе

Мондый төр әсәрләрне дә алда саналган пунктлар ярдәмендә анализларга мөмкин. Ләкин биредә беренчеләрдән булып конфликт табыла. Чөнкн сәхнә әсәре конфликтка корыла. Балалар өчен әсәрләрдә ул нигездә яхшылык һәм явызлык конфликты. Вакыйгаларның сәхнә кануннарына буйсындырылуын да онытырга ярамый.

Лирик әсәрләр

1. Язылу вакыты (заман ихтыяҗы). Жанры.
2. Шигырьдә барлык элементлары белән лирик (кис кичерешләр белән бәйле) сюжетны табу;
3. Композициясе,
4. Лирик герой образы. Аның яңалыгы.
5. Тел-стиль чаралары. Кабатланучы детальләр;
6. Исеме. Аның мәгънәсе;
7. Әсәрнең тәрбияви әһәмияте һ.б.

Критерии оценки (в баллах) письменной контрольной работы:

3 балла - Студент уверенно знает творчество автора, его место в детской литературе. Проблемы, поставленные и раскрытые автором в тексте, студентом называются полностью или в основном. Определяет насколько соответствует данный текст духу времени, в которое он был написан. Может уверенно обосновывать свою позицию. Четко или в основном может выделить идею произведения, охарактеризовать персонажей, героев. Определить композицию и сюжет произведения, выделить средства художественной изобразительности.

2 балла – Студент уверенно знает творчество автора, его место в детской литературе. Проблемы, поставленные и раскрытые автором в тексте, студентом называются, но допускаются некоторые неточности. Определяет насколько соответствует данный текст духу времени, в которое он был написан, но примитивно. Может уверенно обосновывать свою позицию, но не всегда уверенно, насколько актуальны основные положения текста сегодня. В основном может выделить идею произведения, охарактеризовать персонажей, героев. Определить композицию и сюжет произведения, выделить средства художественной изобразительности, допуская некоторые ошибки.

1 балл – Студент уверенно знает творчество автора, его место в детской литературе. Проблемы, поставленные и раскрытые автором в тексте, студентом называются, но допускаются существенные неточности. Не уверенно определяет насколько соответствует данный текст духу времени, в которое он был написан или не определяет. Не обосновывает свою позицию, или обосновывает не уверенно, насколько актуальны основные положения текста сегодня. В основном может выделить идею произведения, охарактеризовать персонажей, героев. Определить композицию и сюжет произведения, выделить средства художественной изобразительности, допуская ошибки.

0 баллов – студент не отвечает или анализирует текст, но его высказывания не соответствует заданному тексту, отсутствуют аргументы в пользу какой-либо точки зрения.

Вариант № 1

Тема. Дәрдемәнд иҗаты

1. Дәрдемәнд (Закир Рәмиев 1859-1921) « балалар өчен иҗат итүче үзенчәлекле шагыйрь («Балалар, әйдә мәктәпкә», «Хәят», «Кыш көннәре», «Сабый», «Бәллү», «Әни, әкият сөйләче», «Чыкты кояш» һ.б. шигырьләре).
2. «Кояш нурлары», «Бодай», «Гали», «Басуда үскән күлмәк», «Бер хәзинә» һ.б. хикәяләре. Әсәрләрнең эчтәлеге, тәрбияви әһәмияте.

Вариант № 2

Тема. Галимҗан Ибраһимов (1887-1938).

1. Г.Ибраһимовның балалар өчен язган «Яз башы», «Көтүчеләр», «Карт ялчы» хикәяләре. Аларда балаларның рухи дөньялары чагылышы.
2. Язучының «Алмачуар» әсәре. Татар халкының гореф-гадәтләре, бәйрәмнәре һәм йолаларының бирелеше.

Вариант № 3

Тема. Гаяз Исхакый (1978-1954).

1. Язучының тормыш юлына һәм иҗатына кыскача күзәтү.
2. «Кәҗүл читек», «Мулла бабай», «Сөннәтче бабай» һ.б. әсәрләренең идея-эчтәлеге.

Вариант № 4

Тема. Зыя Ярмәки (1887-1965)

1. Тормыш һәм иҗат юлы турында белешмә. «Ак каен» җыры. «Язгы тамчы», «Әни», «Иртә» һ.б. шигырьләре.

2. «Зәки», «Габдулла», «Мортый илә Мукай хикәяләрендә чор проблемаларының бирелеше.

Вариант № 5

Тема. Нәҗип Думави (1883-1933).

1. Әдәби һәм педагогик эшчәнлеге. Халык авыз иҗатына нигезләнеп язылган «Авыл балаларының яңгыр теләве» шигыре.
2. Хезмәткә өндәгән, тормышның матурлыгын аңларга ярдәм итә торган «Беренче кар», «Игенчегә», «Бездә җәйге таң», «Әкерен-әкерен сүнә кичке шәфакъ» һ.б. шигырьләре.

Вариант № 6

Тема. Миргазиз Укмаси (1884-1946).

1. Тормыш юлы һәм иҗади эшчәнлеге.
2. «Яңгырдан соң», «Таң», «Гөрләвекләр агалар», «Яз килә» һ.б. шигырьләрендә Г.Тукай традицияләренең чагылышы.

Темы рефератов

1. Ә.Бикчәнтәеваның балаларга багышланган шигырьләре һәм хикәяләре.
2. Хәзерге чор татар балалар әдәбиятының торышы. Күтәрелгән проблемалар, тематик төрлелек.
3. Татар балалар әдәбиятын өйрәнү тарихыннан. Бу өлкәдә язылган хезмәтләр.
4. Илленче еллар татар балалар әдәбияты. Тематик төрлелек, жанр үзенчәлеге.
5. Р.Миңнуллин һәм татар балалар шигърияте.
6. Балалар әдәбиятын һәм матбугатын үстерүдә Ф.Әмирханның роле. Хикәяләренең берсенә бәяләмә ("Корбан", "Нәҗип", "Ул үксез бала иде шул").
7. XX йөз башында татар балалар әдәбиятының үсеше.
8. Т.Миңнуллин драматургиясе (балалар өчен язган драмалары).
9. Татар балалар драматургиясе. Формалашу тарихы, үсеш этаплары.
10. Р.Корбанов иҗаты.
11. Б.Рәхмәтнең татар балалар әдәбияты үсешенә ясаган тәэсире.
12. Бүгенге балалар әдәбиятында гореф-гадәтләр, милли яшәү рәвешенең һәм дини тәрбиянең чагылышы.
13. Ф.Яруллинның балалар өчен язган әсәрләре: жанрлары, күтәрелгән тема һәм проблемалар, аларның сәнгатьчә хәл ителеше.
14. Э.Мөэминова иҗаты.
15. Г.Гыйльмановның татар балалар әдәбияты өлкәсендәге эшчәнлеге. Жанр төрлелеге, күтәрелгән идея-проблемалар һ.б.
16. Л.Ихсанова иҗаты.
17. 1980-1990 еллар татар балалар прозасы. Күтәрелгән төп идеяләр, аларның сәнгатьчә бирелеше».
18. М.Җәлилнең татар балалар әдәбияты үсешенә керткән өлеше.
19. Дәрҗия Аппакова иҗаты.
20. 1980-1990 еллар татар балалар драматургиясе.

Требования к реферату

Оформление реферата:

1. Реферат печатается на листах формата А 4. Печатный текст должен соответствовать следующим требованиям:
2. Шрифт Times New Roman, кегль № 14, полуторный интервал, отступ 1,25 (абзац).
3. Поля: левое – 3 см, правое – 1,5 см, верхнее и нижнее по 2 см.
4. Страницы нумеруются начиная со второй (оглавление) по центру на нижнем поле.
5. Все заголовки по центру.
6. Заголовки ГЛАВ, СОДЕРЖАНИЕ, ВВЕДЕНИЕ, ЗАКЛЮЧЕНИЕ, СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ заглавными буквами. Точку в конце названий не ставьте.
7. Знаки препинания необходимо ставить после ссылок. Пример: [1; 56], [1;15].
8. Рисунки подписываются внизу по центру, 12 шрифтом

Структура реферата:

Титульный лист.

Содержание. В нем последовательно излагаются названия пунктов реферата, указываются страницы, с которых начинается каждый пункт.

Введение. Объем от 1 до 1,5 страниц. Во введении формулируется суть исследуемой проблемы, обосновывается выбор темы, ее актуальность, указываются цель (цель исследования – то, что в конечном итоге необходимо выяснить, изучая тему (примерные формулировки: выявить особенности (сущность)…провести сравнительный анализ и определить…; определить основные (характерные) черты …; обозначить (выявить) специфику явления и т.п.) и задачи (задачи исследования – это средства достижения цели. Например, - подобрать и изучить литературу по теме; провести аналитический обзор литературы; проанализировать …; осветить …; исследовать …; рассмотреть процесс (явление) и т.п.) работы над рефератом, дается характеристика используемой литературы (например, «При изучении данной темы мной была изучена литература …, в которой рассмотрены (представлены) … В наибольшей степени проблема (вопрос) освещены в … (книге, статье, монографии и т.п.)»).

Основная часть состоит из глав (на менее двух, но не более четырех). Каждая глава начинается с новой страницы и, доказательно рассматривая отдельную проблему или одну из ее сторон, является логическим продолжением предыдущей главы; в основной части могут быть представлены таблицы, графики, схемы.

Заключение. В нем подводятся итоги работы над темой, делаются выводы в соответствии с целями, поставленными во введении, предлагаются рекомендации по изучению данной проблемы.

Список литературы выполняется в соответствии со стандартами написания библиографических данных в алфавитном порядке.

По усмотрению преподавателя рефераты могут быть представлены на семинарах, научно-практических конференциях.

При оценивании работы, проведенной студентом, преподаватель использует следующие критерии:

- соответствие содержания реферата выбранной теме;
- глубина проработки материала;

- правильность и полнота использования источников;
- соответствие оформления реферата стандартам.

Перечень вопросов для зачета:

1. «Татар балалар әдәбияты» курсы, аны өйрәнүнең максаты һәм бурычлары.

2. Ж.Тәржемановның татар балалар әдәбияты өлкәсендәге эшчәнлеге "Ачкыч һәм баскыч" китабы.

3. Балалар әдәбиятын өйрәнүдә укучыларның яшь үзенчәлеген искә алу принцибы. Мәктәпкәчә яшьтәге балалар өчен язылган әсәрләргә куелган таләпләр.

4. Ә.Бикчәнтәеваның балаларга багышланган шигырьләре һәм хикәяләре.

5. Хәзерге чор татар балалар әдәбиятының торышы. Күтәрелгән проблемалар, тематик төрлелек.

6. Г.Тукайның татар балалар әдәбиятын үстерү юнәлешендәге эшчәнлеге (шигырь җыентыклары, дәреслек-хрестоматияләре һ.б.)

7. Татар балалар әдәбиятын өйрәнү тарихыннан. Бу өлкәдә язылган хезмәтләр.

8. К.Насыйри- татар балалар әдәбиятын нигезләүче әдип, галим.

9. Илленче еллар татар балалар әдәбияты. Тематик төрлелек, жанр үзенчәлеге.

10. Р.Миңнуллин һәм татар балалар шигърияте.

11. Балалар фольклоры. Бала тәрбияләүдә аның әһәмияте.

12. Балалар әдәбиятында юмор һәм сатира. Мисаллар.

13. "Буш вакыт" китабы. Эчтәлеге һәм тәрбияви әһәмияте.

14. Балалар әдәбиятын һәм матбугатын үстерүдә Ф.Әмирханның роле. Хикәяләренең берсенә бәяләмә ("Корбан", "Нәҗип", "Ул үксез бала иде шул").

15. XX йөз башында татар балалар әдәбиятының үсеше. Мисаллар.

16. Т.Миңнуллин драматургиясе (балалар өчен язган драмалары).

17. Татар балалар драматургиясе. Формалашу тарихы, үсеш этаплары (мисаллар белән).

18. Р.Корбанов иҗаты.

19. Балалар әдәбиятының сүз сәнгатенең башка өлкәләре белән бәйләнеше.

20. Б.Рәхмәтнең татар балалар әдәбияты үсешенә ясаган тәэсире.

21. Бүгенге балалар әдәбиятында гореф-гадәтләр, милли яшәү рәвешенең һәм дини тәрбиянең чагылышы.

22. А.Алишның тормыш юлы һәм иҗаты "Ана әкиятләре" циклы.

23. XX йөз башы татар балалар поэзиясе. Күренекле авторлар. Мисаллар.

24.Ф.Яруллинның балалар өчен язган әсәрләре: жанрлары, күтәрелгән тема һәм проблемалар, аларның сәнгатьчә хәл ителеше.

25. 1920 еллар балалар әдәбияты. Аеруча уңышлы иҗат иткән авторлар, аларның әсәрләре. Бу чор балалар әдәбиятына хас төп сыйфатлар.

26. М.Фәйзуллинаның балалар өчен язган шигырьләре.

27. Утызынчы еллар балалар прозасы.

28. Э.Мөэминова иҗаты.

29. Кырыгынчы еллларда татар балалар әдәбияты.

30. Г.Гыйльмановның татар балалар әдәбияты өлкәсендәге эшчәнлеге. Жанр төрлелеге, күтәрелгән идея-проблемалар һ.б.

31. 1960-1970 еллар татар балалар прозасы. Авторлар. Әсәрләр.

32. Л.Ихсанова иҗаты.

33. 1960-1970 елларда татар балалар поэзиясенең торышы.

34. Н.Исәнбәтнең татар балалар әдәбияты өлкәсендәге эшчәнлеге.

35. 1980-1990 еллар татар балалар прозасы. Күтәрелгән төп идеяләр, аларның сәнгатьчә бирелеше».

36. М.Җәлилнең татар балалар әдәбияты үсешенә керткән өлеше.

37. 1980-1990 еллар татар балалар поэзиясе.

38. Дәрҗия Аппакова иҗаты.

39. 1980-1990 еллар татар балалар прозасы. Иң күренекле вәкилләре.

40. Р.Бәшәр иҗаты.

41. 1980-1990 еллар татар балалар драматургиясе.

42. Һ.Такташның балалар өчен иҗаты.

43. Татар балалар әдәбиятында фантастик әсәрләр. Аның тарихы. Тематик төрлелек.

44. Х.Халиков иҗаты

45. Кече яшьтәге мәктәп балалары өчен язылган әсәрләргә куела торган таләпләр. Әлеге яшьтәге балаларга тәкъдим ителә торган уку китапларының үзенчәлеге. Бу өлкәдә эшләүче авторлар.

46. Р.Вәлиеваның татар балалар әдәбияты өлкәсендәге эшчәнлеге.

47. Урта яшьтәге балаларның психик үзенчәлекләре, бу яшьтәге балаларга язылган әсәрләргә таләпләр.

48. М.Гафури иҗаты.

49. Утызынчы еллар балалар шигърияте

50. Ш.Маннур иҗаты. ("Миләүшә китабы", "Чиккән сөлге", "Нәниләргә-дәүләргә").

51. Татар балалар матбугаты.

52. Л.Лерон иҗаты.

53. Балачак фольклоры.

54. Ф.Кәримнең балалар өчен язган әсәрләре.

55. Татар халкының йола иҗатында балаларның урыны.

56. Ә.Фәйзинең балалар өчен язган әсәрләре. "Бал корты" шигырен яттан сөйләргә.

57. Г.Тукайның балалар өчен язган шигырьләре.

58. З.Туфайлова - балалар шагыйре. Иҗатында үткәрелгән төп идея-фикерләр.

59.К.Насыйриның балалар әдәбияты өлкәсендәге эшчәнлеге. "Әбүгалисина кыйссасы".

60.Ф.Яруллин әкиятләре.

Критерии получения зачета по дисциплине:

- «зачтено» ставится, если обучающийся выполнил не менее половины аудиторных контрольных работ, домашних заданий, тестовых заданий, ответил на половину вопросов к зачету;

- «не зачтено» ставится, если обучающийся выполнил менее половины аудиторных контрольных работ, домашних заданий, тестовых, не ответил на половину вопросов к зачету.

6. Учебно-методическое и информационное обеспечение дисциплины (модуля)

6.1. Перечень учебной литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля)

Основная учебная литература:

1. Татарская детская литература : прогр. и учеб.-метод. материалы для студ.5-го курса по спец. "05.03.02-Родной язык и литература" / сост. А.Ф. Ялчина .— Стерлитамак : Изд-во СГПА, 2008 .— 64с. — (На тат. яз.) – 10 экз.
2. История татарской литературы : в 6-ти т. / АН РТ, ИЯЛИ им. Г. Ибрагимова. Т.6:. — 2001 .— 541с. — (На тат. яз.) – 12 экз.

3. История татарской литературы : в 6 т. / АН РТ, ИЯЛИ им. Г.Ибрагимова; гл. ред.Я.Г. Абдуллин и др. Т.5: .— 1989 .— 542,[2]с – 29 экз.
4. История татарской литературы : в 6 т. / АН РТ, ИЯЛИ им. Г.Ибрагимова; гл. ред. Н.Г.Юзиев. Т.2:.— 1985 .— 573,[2]с. – 13 экз.
5. Детская литература : хрестоматия / сост. Ф.И.Ибрагимова .— Казань : Магариф, 2004 .— 542,[2]с. — (На татар. яз.) – 16 экз.

Дополнительная учебная литература:

1. Ягафаров, Р.Ф. Татарский детский фольклор .— Казань, 2007 .— 171с. – 10 экз.
2. Даутов, Р.Н. Писатели нашего детства : Биобиблиографическая книга .— Казань : Магариф, 2002 .— 221с. — (На тат., рус. яз.) – 3 экз.
3. Шарипов, А.М. Татарская детская литература : метод. пособие для учителей .— Набережные Челны, 2008 .— 95с. — (На тат. яз.) – 3 экз.
4. Зеркало народной души : хрестоматия по татарской детской литературе для педагогических училищ / сост. Р.Ш.Халикова .— Казань : Магариф, 1993 .— 254с. — (На тат. яз.) – 15 экз.

6.2. Перечень электронных библиотечных систем, современных профессиональных баз данных и информационных справочных систем

№ п/п	Наименование документа с указанием реквизитов
1	Договор на доступ к ЭБС ZNANIUM.COM между БашГУ в лице директора СФ БашГУ и ООО «Знаниум»№ 3/22-эбс от 05.07.2022
2	Договор на доступ к ЭБС «ЭБС ЮРАЙТ» (полная коллекция) между БашГУ в лице директора СФ БашГУ и ООО «Электронное издательство ЮРАЙТ» № 1/22-эбс от 04.03.2022
3	Договор на доступ к ЭБС «Университетская библиотека онлайн» между БашГУ и «Нексмедиа» № 223-950 от 05.09.2022
4	Договор на доступ к ЭБС «Лань» между БашГУ и издательством «Лань» № 223-948 от 05.09.2022
5	Договор на доступ к ЭБС «Лань» между БашГУ и издательством «Лань» № 223-949 от 05.09.2022
6	Соглашение о сотрудничестве между БашГу и издательством «Лань» № 5 от 05.09.2022
7	ЭБС «ЭБ БашГУ», бессрочный договор между БашГУ и ООО «Открытые библиотечные системы» № 095 от 01.09.2014 г.
8	Договор на БД диссертаций между БашГУ и РГБ № 223-796 от 27.07.2022
9	Договор о подключении к НЭБ и о предоставлении доступа к объектам НЭБ между БашГУ в лице директора СФ БашГУ с ФГБУ «РГБ» № 101/НЭБ/1438-П от 11.06.2019
10	Договор на доступ к ЭБС «ЭБС ЮРАЙТ» (полная коллекция) между УУНиТ в лице директора СФ УУНиТ и ООО «Электронное издательство ЮРАЙТ» № 1/23-эбс от 03.03.2023

Перечень ресурсов информационно-телекоммуникационной сети «Интернет» (далее - сеть «Интернет»)

№ п/п	Адрес (URL)	Описание страницы
1	http://yalkyn.com/	Сайт детского журнала “Ялкын”, где размещены художественные произведения по детской литературе.
2	https://tatkniga.ru/	Библиотека Центра татарской литературы с бесплатным

		электронным ресурсом и аудио материалами по татарской детской литературе.
3	http://balarf.ru/	Детская мультимедийная библиотека для самостоятельной подготовки студентов к занятиям.

6.3. Перечень лицензионного и свободно распространяемого программного обеспечения, в том числе отечественного производства

Наименование программного обеспечения
Windows XP - Лицензионное соглашение MSDN. Государственный контракт №9 от 18.03.2008 г. ЗАО «СофтЛайн»
Office Standart 2010 RUS OLP NL Acdmc - 200 /Лицензионный договор №04297 от 9.04.2012
Office Standart 2007 Russian OpenLicensePack NoLevel Acdmc - 200 / ООО «Общество информационных технологий». Государственный контракт №13 от 06.05.2009

7. Материально-техническая база, необходимая для осуществления образовательного процесса по дисциплине (модулю)

Тип учебной аудитории	**Оснащенность учебной аудитории**
Читальный зал: помещение для самостоятельной работы	Учебная мебель, учебно-наглядные пособия, компьютеры с доступом к сети «Интернет» и ЭИОС Филиала
Помещение для хранения и профилактического обслуживания учебного оборудования	Демонстрационное оборудование
Компьютерный кабинет. Учебная аудитория для курсового проектирования. Учебная аудитория для проведения занятий семинарского типа. Учебная аудитория групповых индивидуальных консультаций. Учебная аудитория текущего контроля и промежуточной аттестации.	учебная мебель, доска, персональный компьютер с доступом к сети Интернет
Учебная аудитория для проведения занятий лекционного типа. Учебная аудитория для проведения занятий семинарского типа. Учебная аудитория групповых индивидуальных консультаций. Учебная аудитория текущего контроля и промежуточной аттестации.	учебная мебель, доска, мультимедиа-проектор, экран настенный, учебно-наглядные пособия
Учебная аудитория для проведения занятий семинарского типа. Учебная аудитория групповых индивидуальных консультаций. Учебная аудитория текущего контроля и промежуточной аттестации.	учебная мебель, доска